

**В. М. Масін**

*к.ю.н., доц.*

**Л. О. Масіна**

*к.е.н., доц.*

## **БЛАГОДІЙНА ТА ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА: ПРАВОВІ ТА ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ**

Досліджувана тема є актуальною, оскільки поняття благодійної допомоги ототожнюють з гуманітарною допомогою, у зв'язку з тим, що їх надають на умовах безповоротності та безоплатності. Але в бухгалтерському обліку існують принципи відмінності при відображенні таких надходжень.

Відмінність між благодійною та гуманітарною допомогою закладено і на законодавчому рівні. Загальні засади благодійної діяльності визначено Цивільним кодексом України та Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», а порядок надання, оформлення, розподілення і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги врегульовано Законом України «Про гуманітарну допомогу». В умовах воєнного стану дане питання регулюють і міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва, але з певними особливостями як за сутністю, так і за порядком отримання [1, ст. 1]. Спеціально уповноважені державні органи з питань гуманітарної допомоги мають розміщати рішення про визнання товарів (предметів) гуманітарною допомогою на своєму офіційному веб сайті та направляти його до митних органів, податкових органів та інших державних органів [1, ст. 5].

Для гуманітарної допомоги, яка надходить із-за кордону, передбачено безкоштовне спрощене декларування митними органами та податкові преференції відповідним установам та організаціям.

Набувачами гуманітарної допомоги можуть бути, підприємства, установи та організації, що утримуються за рахунок бюджетів, уповноважені ними державні установи та органи місцевого самоврядування [1, ст. 1]. Спеціально уповноважені державні органи

з питань гуманітарної допомоги ведуть облік, статистичну звітність гуманітарної допомоги, а бухгалтерський облік та відповідну звітність здійснюють отримувачі та набувачі гуманітарної допомоги [1, ст. 11]. Якщо немає обліку щодо отримання та цільового використання гуманітарної допомоги, вона вважається використаною не за цільовим призначенням, за що передбачено відповідальність.

Отримувати благодійну допомогу суб'єктам державного сектору дозволено бюджетним законодавством. Благодійні внески, гранти та дарунки належать до першої підгрупи другої групи власних надходжень бюджетних установ, які отримуються додатково до коштів загального фонду. Така допомога зумовлює внесення змін до спеціального фонду кошторису установи. Отримані на спеціальний рахунок кошти можна витратити на організацію основної діяльності [2, ст. 13]. До набувачів благодійних внесків та пожертв належать бюджетні установи, заклади освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, науки, спорту та фізичного виховання. Ці набувачі мають право отримувати допомогу від юридичних і фізичних осіб – резидентів і нерезидентів як у грошовій формі, так і в натуральній [3, п. 2].

Загальними умовами для оприбуткування благодійної та гуманітарної допомоги бюджетною установою є:

- наявність правових ознак допомоги (безкорисливість, добровільність і цільова спрямованість);
- визначення цільового спрямування допомоги керівником бюджетної установи за умови, що благодійник цього не зробив;
- наявність відповідних первинних документів, які є підставою оприбуткувати допомогу (передати далі);
- комісійне приймання та оцінка майна.

Допомога може надходити як від вітчизняних надавачів, так і від закордонних у різній формі: грошовій чи натуральній. Отриману у грошовій формі благодійну допомогу обліковують як фінансові активи установи, що мають (або не мають) цільове призначення, а отримані матеріальні або нематеріальні цінності – як нефінансові активи, в складі витрат установи або капітальних інвестицій обліковують отримані послуги чи роботи.

Благодійну допомогу в бухгалтерському обліку розглядають як дохід від необмінної операції, і тому відображають на субрахунку

7511 «Доходи від необмінних операцій». Амортизують необоротні активи, отримані як благодійна допомога, за загальними правилами, але під час нарахування зносу відображають одночасно й дохід. Під час так званого першого відображення вартість активу вилучають із доходу та відносять на капітал, оскільки йдеться про необоротні матеріальні активи (Дт 7511 – Кт 5111), а під час повторного відображення показують дохід технічно, щоби збалансувати витрати за певний період часу, протягом якого об'єкт використували (Дт 5111 – Кт 7511), і цей дохід дорівнюватиме сумі амортизаційного нарахування.

Оприбуткування як рухомого, так і нерухомого майна, що надійшло до бюджетної установи як благодійна (гуманітарна) допомога, супроводжується поданням до Казначейства довідки про надходження в натуральній формі до кінця звітного місяця. Установі необхідно вносити зміни до кошторису в частині спеціального фонду за власними надходженнями.

За своєю сутністю передача за актом приймання-передачі натуральної благодійної (гуманітарної) допомоги є безоплатною передачею активів від фізичних або юридичних осіб. У бухгалтерському обліку отримувача передачу показують як оприбуткування матеріальних цінностей на субрахунку 1815 «Активи для розподілу, передачі, продажу», тим самим підтверджуючи спрямування благодійної допомоги для розподілення між набувачами, та виникнення доходу за субрахунком 7511 «Доходи за необмінними операціями».

Якщо передача відбувається за розподілом отримувача між населенням чи допомогою передають на потреби територіальної оборони використовують субрахунок 8511 «Витрати за необмінними операціями». При розподілі допомоги між підпорядкованими суб'єктами, визначеними отримувачем, оформляють внутрішньовідомчу передачу [4, с. 18].

У випадку безоплатного надання послуг і виконання робіт на користь бенефіціарів, укладають тристоронній договір між підрядником та благодійником на користь третьої особи – набувача допомоги. Про те, що роботи виконані, а послуги надані, підрядник звітує перед благодійником актом виконаних робіт, актом приймання виконаних будівельних робіт ф. № КБ-2в чи актом наданих послуг. А благодійник передає допомогу в натуральній формі

за фактом виконання, склавши акт приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг).

Благодійні внески у грошовій формі бюджетні установи отримують часто, але обов'язковою умовою при цьому є цільова спрямованість коштів та строк використання, які визначає благодійник у договорі. Це дозволяє бюджетним установам та закладам освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, науки, спорту та фізичного виховання самостійно визначати мету використання отриманих коштів. Якщо благодійник не визначив конкретної мети, то ця місія покладається на керівника установи відповідно до першочергових потреб, пов'язаних тільки з основною діяльністю закладу (закупівля обладнання, ремонт приміщень чи придбання меблів). Надходження коштів супроводжується внесенням змін до кошторису бюджетної установи.

У нинішній час набули актуальності питання отримання міжнародної фінансової допомоги, яка має організаційні нюанси щодо відображення в обліку. Закордонні донори перераховують кошти в іноземній валюті, для чого отримувач відкриває валютний рахунок у банку [5, п. 13.1]. В умовах воєнного стану в Україні діє механізм надання гуманітарної та іншої допомоги цивільному населенню за кошти, що надійшли в національній та іноземній валюті на поточний рахунок Міністерства соціальної політики

На бюджетні рахунки, відкриті в органах Казначейства, за кодом бюджетної класифікації 25020200 «Надходження, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, у тому числі заходів з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщених на них інших об'єктів нерухомого майна, що перебувають у приватній власності фізичних або юридичних осіб» перераховує кошти Міністерства соціальної політики в національній валюті. Одержувачі, своєю чергою, розподіляють перераховані на поточні рахунки кошти між набувачами або на їх забезпечення медикаментами, продуктами харчування, одягом.

У бухгалтерському обліку бюджетної установи такі надходження відображають за субрахунком 7511 «Доходи від необмінних операцій». І якщо суми внутрішньої безоплатної допомоги визнають активом і доходом того звітного періоду, коли вони були отримані,

то суми зовнішньої безоплатної допомоги визнають активом та доходом [6, п. 3.7]. Передані грошові кошти набувачам відображають як витрати за необмінними операціями за субрахунком 8511 або як матеріальні витрати за субрахунком 8013 відповідно до затвердженої бюджетної програми.

У податковій звітності (Звіті про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації) благодійну та гуманітарну допомогу показують узагальнено вид доходу як надходження у формі безповоротної фінансової допомоги, добровільних пожертвувань, милосердя, але розділено за видами: рядок 1.6.1 «благодійна допомога» та рядок 1.6.2 «гуманітарна допомога». Звіт подають установи, які отримували протягом року гуманітарну допомогу, із зазначенням її цільового або нецільового використання. У фінансовій звітності гуманітарну та благодійну допомогу відображають у складі доходів за необмінними операціями та окремо надходження в натуральній формі у відповідних рядках звітів форм № 1-дс, № 2-дс, № 3-дс і № 5-дс [7].

Отже, благодійна та гуманітарна допомога мають суттєві відмінності на законодавчому рівні та при документальному оформленні в обліку бюджетної установи. Гуманітарна допомога у вигляді виконаних робіт, надання послуг, у грошовій або натуральній формі, яка надається, ввозиться, пересилається в Україну, звільняється від оподаткування. При отриманні іноземної валюти, яка надійшла як гуманітарна допомога, отримувач повинен здійснювати її облік окремо. Відсутність обліку отримання та цільового використання гуманітарної допомоги, означає, що вона використана не за цільовим призначенням. Отримані благодійні внески не можуть спрямовуватися на виплату заробітної плати працівникам та на розрахунки за отримані послуги.

### *Список використаної літератури*

1. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14> (дата звернення: 10.11.2022).
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 5.07.2021 р. № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення: 10.11.2022).
3. Порядок отримання благодійних (добровільних) внесків і пожертв від юридичних та фізичних осіб бюджетними установами і закладами

освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, науки, спорту та фізичного виховання для потреб їх фінансування : Постанова Кабінету Міністрів України від 4.08.2000 р. № 1222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1222-2000> (дата звернення: 11.11.2022).

4. Зозуля П. Оформлюємо передання майна: внутрішнє, безоплатне, при-мусове, благодійне. *Новий бюджетний облік*. 2022. № 8. С. 18 (дата звер-нення: 12.11.2022).
5. Порядок казначейського обслуговування державного бюджету за витра-тами : Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2012 р. № 1407. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13> (дата звернення: 12.11.2022).
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в держав-ному секторі 124 «Доходи» : Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 р. № 1629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0089-11> (дата звернення: 14.11.2022).
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009 р. № 1541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11> (дата звернення: 14.11.2022).